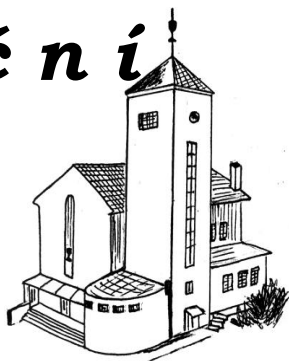

Velikonoční Sborové listy 2010

Českobratrská církev evangelická, sbor Mšeno u Mělníka

Když zřím ten divuplný kříž

„Když zřím ten divuplný kříž, co na něm skonala slávy král“. Tak začíná známá velikonoční píseň v našem zpěvníku. Tento divuplný kříž se stal symbolem křesťanství a jako tzv. krucifix (přibitý na kříž) zvláště katolického. Jako o symbolu křesťanství se dnes o něm vedou v Evropě spory, zda má viset ve státních budovách, kam chodí i vyznavači jiných náboženství. Co však na něm zříme fakticky? Vidíme člověka popraveného způsobem určeným v dávno zaniklé Římské říši výhradně pro vzbouřené otroky a povstalce proti Římu. Vidíme tedy člověka popraveného z politických důvodů, nikoli náboženských či jiných. Mohlo by jít o vzbouřeného otroka, který skončil na kříži jako předtím Spartakus, ale nápis na kříži udává jiný důvod: Ježíš Nazaretský, král Židů. To je tedy důvod, proč římská moc zasáhla. Je to důvod politický, do náboženských věcí Řím zásadně nezasahoval. Na co ale dbal důsledně, byl klid a mír v říši. Na jakékoli nepokoje, pozdvižení, srocení davu, reagovala okamžitě římská posádka a zjedнала pořádek. Po smrti krále Heroda, který vládl se svolením římského Senátu, stala se Judea římskou provincií přímo řízenou římským prokurátorem. Jestliže se tedy někdo vydával za krále, bylo to možno chápat jako protistátní akt. Nic víc krucifix neznázorňuje a nic víc se z něho poznat nedá. Je to skoro šílené, že nějaké náboženství si dá do znaku popravčí nástroj i s popraveným. Proto církev první tři století používala jiné symboly, byla by to veskrze politická provokace vůči římskému státu.

Proč musel Ježíš zemřít jako nepřítel státu?

Prokurátor Pilatus měl sice podezření, že se ve věci Ježíše jedná spíš o nějakou vnitronáboženskou židovskou hádku, ale když kvůli němu hrozily nepokoje, jistě dlouho neváhal. Z jeho pohledu znělo hlášení do Říma takto: těsně před židovskými svátky byli popraveni tři vzbouřenci, svátky pak proběhly v klidu a přes veliký dav poutníků posílené římské pořádkové síly nemusely zasahovat.

Ježíše vydala Pilátovi židovská velerada, poté co selhal pokus usvědčit jej pomocí křivých svědků z rouhání a jako rouhače ukamenovat. Protože Ježíš mlčel, hrozilo celému přelíčení fiasko. Proto mu velekněz položil zásadní otázku: „Zapřísahám tě při Bohu živém, abys nám řekl, jsi-li Mesiáš, Syn Boží!“ Kdyby i teď Ježíš mlčel, skončilo by celé přelíčení jakýmsi trapným patem. Ale Ježíš by zůstal naživu. To věděl velekněz i Ježíš. Ježíš ale přisvědčil. Velekněz Kaifáš se sice teatrálně rozhořčil, ale to rozhořčení nemohlo být upřímné. Sám totiž na příchod nějakého Mesiáše nevěřil. Patřil k Saduceům, rodové kněžské šlechtě, která na žádného Mesiáše nevěřila, protože prorocké spisy, v nichž se o Mesiáši píše, vůbec neuznávala. Upřímně se tedy měl rozchechtat a říct: vždyť jsem vám říkal, že je to blázen! To by ale nesplnilo účel, který si předsevzal – zbavit se Ježíše. V duchu se jistě zaradoval, že věc se vyvíjí, jak má. Ježíš se svou odpovědí odsoudil sám. Cesta k předání Pilátovi byla volná. Vše se pak sběhlo nápadně rychle. K Pilátovi jej odvedli neprodleně a vznesli proti němu žalobu. „Podle našeho zjištění rozvrací tento člověk náš národ, brání odvádět císaři daně a prohlašuje se za Mesiáše krále“ (Luk 23,1-2). Samá politika a žádné náboženství!

Tato obžaloba byla později v církvi vykládána jako křivé obvinění ze strany židovské velerady a politováníhodná nedbalost a neporozumění ze strany Piláta, který si nedal práci, aby zjistil, že Ježíš lid nerozvrací, daň císaři neodmítá a Mesiáš je jen duchovní pojem. Takový výklad podporují ti, kteří chtějí představit křesťanství jako neškodnou záležitost, která se týká jen duchovních či duševních prožitků lidí, kteří proti státní moci nic nemají, protože jejich víra s tím nemá nic společného. Takový výklad dělá z Ježíše chudáka, který zemřel omylem, nebo dokonce říká, že Boží vůlí bylo, aby Ježíš zemřel omylem nějakého římského potentáta.

Když Ježíš odpověděl Kaifášovi, dobře věděl, co se stane. Rozhodně nechtěl zemřít kvůli sporu, zda je možno jíst neomytými rukama, uzdravovat v sobotu, či kvůli svým výrokům o chrámu, ani nechtěl být nevinnou obětí zkorumpovaného římského úředníka. Proč Ježíš v den, kterému říkáme Květná neděle, vjel do Jeruzaléma na oslátku a nechal zástup volat „Hosanna synu Davidovu“, proč nepřišel prostě v zástupu poutníků jako všichni? Proč, když farizeové, kteří byli v zástupu také, řekli Ježíšovi „Mistře, napomeň své

Výše uvedená kniha je sbírkou reportáží a fejetonů na různá témata z let 1975 – 1996. První část knihy je sestavena z Kynclových příspěvků pro samizdatové a exilové tiskoviny ze 70. a 80. let. Druhá část je věnována Kynclovu londýnskému zpravodajskému působení v BBC v letech 1990-1996. Fejetony vybrala, přeložila a uspořádala autorova manželka Jiřina Kynclová.

Marlo Morganová: Poselství od protinožců

Vydal Práh v roce 2000

Knihy americké lékařky, Marlo Morganové, líčící jeden rok jejího života, který prožila s australskými domorodci při pochodu napříč tímto kontinentem. Popisuje přeměnu autorčina pohledu na dosavadní způsob života a myšlení. Lékařka postupně opouští své hodnoty konzumního života, učí se, jak se dá přežít v australské divočině, a setkává se s obdivuhodnými způsoby léčeni, které domorodci praktikují.

I přes četnou kritiku z řad novinářů a odborníků na australskou domorodou kulturu, která zpochybňuje věrohodnost vyprávění, se kniha brzy po svém vydání stala bestsellerem.

O osm let později vyšlo volné pokračování „Poselství z věčnosti“

Roman Šantora, Jiří Zajíc: Erazim Kohák: poutník po hvězdách

Vydal Portál 2001

Český filozof, vysokoškolský profesor a publicista, Erazim Kohák, byl nucen prožít dlouhá léta v exilu. Rodiče za války patřili k nekomunistickému odboji a byli vězněni gestapem. Otec spolupracoval s Ferdinandem Peroutkou, a tak rodina po únoru 1948 emigrovala. Strávili půldruhého roku po uprchlických táborech, než mohli vstoupit do USA. Zde mladý Erazim Kohák vystudoval na dvou předních amerických univerzitách teologii, filozofii a religionistiku. Československo navštívil hned po revoluci a od roku 1995 se v Čechách usadil natrvalo.

Knihu rozhovorů, které s profesorem Erazimem Kohákem v letech 2000 a 2001 připravili redaktor Českého rozhlasu Jiří Zajíc a ředitel tiskového centra „Junák“ Roman Šantora, představují Erazima Koháka jako svého staršího moudrého přítele, k němuž chovají vzácnou úctu. A Kohák se tak v rozhovorech musí jevit asi každému čtenáři, který, aniž by měl možnost poznat ho osobně, má alespoň díky "Poutníku po hvězdách" šanci zjistit, z čeho vyvěrá téměř neotřesitelný Kohákov klid a vyrovnanost, šanci nahlédnout do jeho nepříliš klidného života, zjistit, co jeho myšlenky formovalo, zahlédnout jak lidským životem prozařuje Boží záměr, pokud je člověk ochoten nechat se jím vést.

Sbor vykazuje 126 členů. V roce 2009 zemřeli bratři a sestry Vlasta Pochmanová z Kaniny, Jiří Pavelka ze Mšena, Blažena Kozlíková ze Mšena, Jaroslav Havlíček ze Mšena (domov seniorů) a Přemysl Kočovský z Ústí nad Labem. Od odchodu bratra Jiřího Pavelky, dlouholetého obětavého kurátora sboru, uplyne 21. dubna 2010 jeden rok.

Ve sboru se konal koncert žáků a učitelů ZUŠ Mšeno a ZUŠ Ml. Boleslav a přednáška o Libanonu.

Hospodaření sboru za rok 2009 skončilo v porovnání s rokem 2008 lépe, především díky vyšším příjmům ze saláru, darů a sbírek. Stouply však náklady na cestovné pro faráře a na personální fond.

Knihy, které stojí za přečtení

Členka sboru, sestra Alena Maštálková, zaměstnankyně Městské knihovny na Mělníku, upozorňuje na několik zajímavých knižních titulů, které četla a které ji zaujaly.

Zdenka Fantlová: Klid je síla, řek' tatínek

Vydalo nakl. Primus v roce 2001, fot. příloha

Nesmírně poutavá a dojemná kniha, popisující nejrůznější formu genocidy v první polovině 20. století, kterou autorka této knihy sama prošla.

Zdenka Fantlová pochází z židovské rodiny. V dětství jí zemřela matka, otec se znovu brzy oženil a Zdenka měla ještě dva sourozence. Po obsazení Československa otce zatkl gestapo, rodina už ho nikdy neviděla. V roce 1942 byla Zdenka se sourozenci a nevlastní matkou převezena do Terezína a nastává dlouhá anabáze z jednoho koncentračního tábora do druhého. Na konci této cesty ji čeká nejobávanější koncentrační tábor Bergen–Belsen. To vše provázeno nepředstavitelným utrpením, ale na druhé straně zase nadějí, solidaritou a přátelstvím. V dubnu 1945 ji našel britský důstojník ještě živou mezi tisíci mrtvol. Proto také jemu je tato kniha věnována.

Autorčinu vyprávění dodávají neodolatelné kouzlo životní názory a moudrost jejího tatínka.

Karel Kyncl: Dvojí domov Karla Kyncla

Vydal Radioservis 1999

Karel Kyncl, český publicista, reportér a novinář, byl skvělý vypravěč, který uměl na malém prostoru strhnout k pozornosti skoro každého čtenáře. Jeho knihy jsou brilantní ukázkou, s jakou lehkostí se dají psát reportáže, cestopisné črty nebo krátké úvahy.

učedníky“, odpověděl „pravím vám, budou-li oni mlčet, bude volat kamení“? To mělo nejvyššího představitele lidu a velekněze uklidnit? Naopak, černý scénář se mu potvrdil. Následovat bude povolání Ježíše za pravého krále-Mesiáše, povstání lidu, zásah římské posádky a konec všeho – jeho zvlášť. To ho přesvědčilo, že je třeba jednat rychle a to před Velikonocemi, kdy Jeruzalém bude plný poutníků, z nichž mnozí budou Ježíšovi stoupenci. To všechno Ježíš věděl a způsobil to záměrně. Třikrát podle evangelií upozornil učedníky, že si jde do Jeruzaléma pro smrt, ale o tom, jak a za co to bude, rozhodl jen on sám.

Židovský učenec českého původu David Flusser ve spise o Ježíši upozorňuje na to, že židovská velerada (synedron) tak narychlo svolaná, jak evangelia píší, nemohla být usnášeníschopná. V kompletním složení by asi Ježíše neodsoudila, měl v ní své příznivce (Nikodema, Gamaliele a snad Josefa z Arimatie). Zato ta část, která v domě velekněze na Ježíše čekala, se dopustila hříchu v židovstvu nepředstavitelného – vydala Žida pohanům.

Proč to udělala, je jasné. Náboženská vrchnost a světská vrchnost jsou obě součástí jedné mocenské struktury světa, které se navzájem potřebují. Jejich společným zájmem je zachování stávajícího řádu a svých pozic v něm. Je-li tento řád ohrožen, jdou náboženské principy stranou. Ježíš tento řád narušoval. Proti „uspokojování náboženských potřeb věřících“ stát nic neměl. Ať si každý „kultí“, kde chce, je to jeho soukromá věc. Království Boží, které zde na zemi Ježíš reprezentoval, má však proměnit svět a jeho řády a pořádky. Ježíš přišel položit kvas Božího království do těsta světa.

Krucifix jako symbol náboženství a předmět kultu je každého soukromá věc. Ježíš, který vjel na oslátku do Jeruzaléma, aby se nechal ukřižovat pod nápisem král – Mesiáš, je výzva mocnostem světa a je pro celý svět.

Jan Kozlík

Nezáleží, kolik nejím, ale zda se změním

Mšeno – Účastníci setkání spojeného s diskusí zcela zaplnili v pátek 5. února modlitebnu sboru Českobratrské církve evangelické. Mšenský římskokatolický kněz Bohuslav Bártek promluvil na téma „Doba postní, půst a příprava na Velikonocce.“

Na jeho otázku, jak chápou půst dnes, lidé z pléna odpovídali takto: „Vzdát se masa, očista těla, střídmost, rozdělit se s někým, zřít se něčeho, co je mi milé.“ S tím se vším Bártek souhlasil a dodal: „Půst se dnes chápe zdravotně, pomíjí se však jeho duchovní stránka. Pokud někdo drží hladovku, otevře se jeho duše.“

Půst musí mít svůj vnitřní smysl, hodnotu a cíl. „Žádný půst Tě nesmí poškodit,“ zdůraznil. Půst přitom nemá vést k tomu, aby se člověk separoval od svého okolí, jak to někdy dělali poustevníci ve středověku. „Když se postíš, budeš veselý. Tvé okolí nesmí vědět, že se postíš,“ dodal.

Půst podle Bárteka znamená se něčeho zřít, něco odložit. Jde i o postoj kajcnosti, vždyť každý člověk se dopustil nějakého prohřešku, který by si měl uvědomit. „Člověk, který si umí odřít, umí i dávat a navíc posiluje svoji vůli,“ popsal pozitivní dopad postu.

Smyslem postu nemusí být v dnešní době řešit otázku, zda maso jíst, nebo ne. Takto přísný půst je v římskokatolické církvi dnes předepsán na popeleční středu a na Velký pátek. „Co naši předkové takto ušetřili, dali chudým,“ připomněl duchovní. V dnešní době se lidé nemusí zříkat masa, ale třeba sladkostí, televize či kávy.

V této souvislosti Bohuslav Bártek, který své posluchače zaujal svým nekonvenčním projevem a smyslem pro humor, zdůraznil, že je podstatné, aby vnější věci sloužily vnitřním. „Nezáleží na tom, kolik nejím, ale zda se změním,“ uzavřel.

Vyšlo v týdeníku Mělnicko 16. února 2010

Michal Šimek

Sbírka na pomoc Haiti

Iniciativy při organizování sbírky na pomoc postiženým na Haiti po ničivém zemětřesení se ve Mšeně ujala členka evangelického sboru Venuše Svobodová s podporou jeho dalších členů. Celkem se nakonec vybralo okolo 16 tisíc Kč. Ke sbírce se připojili i lidé z Řepína, jejich příspěvek činil 1300,- Kč. Peníze byly zaslány prostřednictvím synodní rady v Praze švýcarské církevní humanitární organizací HEKS, se kterou má Českobratrská církev evangelická (ČCE) uzavřenou partnerskou smlouvu pro podobné příležitosti. „HEKS má právě na Haiti rozvinutou dlouhodobou charitativní činnost, takže poskytnutá pomoc bude využita efektivně,“ uvedl synodní senior ČCE Joel Ruml. ČCE poslala HEKSu okamžitě v první reakci na zprávy o ničivém živlu 150 000 Kč z fondu sociální a charitativní pomoci.

Peníze začali mšenští evangelíci sbírat po bohoslužbách v neděli 17. ledna. Venuše Svobodová věděla o ochotě dalších lidí přispět. Proto je začala v dalších dnech neúnavně obcházet. Setkala se především s ochotou pomoci trpícím. „Přestože někteří již předtím poslali podporu prostřednictvím DMS, přispěli znovu,“ ocenila obětavost. Výjimečně se setkala i s negativní reakcí jedné ženy, která na její prosbu zareagovala: „Ať se stará Amerika“. *Michal Šimek*

Neznámé unikáty

Výstavu uzavírá zcela neznámá monumentální raně barokní socha archanděla Michaela potírajícího ďábla ze Svatovítské katedrály. Jde o symbolickou oslavu vítězství nad reformací, jež pro tvůrce sochy v polovině 17. století byla pouhou zavržením herezí. Dnes vidíme v české reformaci spíše tu její tvář, která dávala prostor společnosti fungující na principech plurality a tolerance. Podobně teprve postmoderní pohled dokáže docenit nečekaný půvab iluminovaných kališnických graduálů a kancionálů, které jsou asi nejcennější součástí výstavy. Nejen proto, že jsou uloženy v knihovnách a nemohou být dlouhodobě vystavovány, ale také proto, že představují české kulturní unikáty. Obrovské knihy vážící třeba i 70 kg se používaly pro skupinový liturgický zpěv v češtině. Byly posledními, které se v 16. století v Evropě ještě ručně psaly a které zdejší malíři zdobili barvitými manýristickými ornamenty i zcela jedinečnými ilustracemi.

Pro reformační teology byly obrazy jen "tatmánci neužiteční", zbytečné ozdoby a naivní loutky, které pouze vyhovují lidské touze po okázalém přepychu a odvádějí pozornost od skutečných náboženských hodnot. Psané slovo a text jsou spolehlivější a v neposlední řadě lépe kontrolovatelné. Reformace zahájila etapu evropských dějin, v níž text dominoval nad obrazem. Vizualní obrazy a výtvarné umění se ale vždy znovu prosadily - jako komunikační prostředky i jako skutečný umělecký čin. Výstava Umění české reformace nabízí prostřednictvím děl obou těchto kategorií průhled do fascinujícího a málo známého období našich dějin. To z ní dělá nenápadnou, ale o to důležitější kulturní událost.

Milena Bartlová

Výroční sborové shromáždění

Výroční sborové shromáždění proběhlo v neděli 14. března 2010 za účasti 18 členů sboru. Shromáždění vyslechlo a schválilo zprávy br. faráře Šimka, br. kurátora Kozlíka a br. pokladníka Maincla a schválilo záměr staršovstva pronajmout byt na faře.

V roce 2009 se bohoslužby konaly 56x, průměrná účast 18 osob. Večeře Páně byla vysluhována 6x. Kázali br. farář Josef Kejř v lednu až srpnu, od září br. farář Michal Šimek, dále br. Jan Kozlík a jako host br. Bohumil Kejř. Čtené kázání měli s. Zdena Weiserová a br. Luboš Skopec. Probíhaly biblické hodiny v domově seniorů Mšeno, od září také biblické hodiny pro děti a setkání střední generace.

mnohdy především - komunikačním prostředkem, nikoli primárně estetickým objektem. Slepou skvrnu při pohledu na 16. století navíc v moderní české intelektuální tradici představuje skutečnost, že luteránské umění se považovalo za německé, tedy cizí a nepatřičné do příběhu českých dějin. Památek s jasně reformační ikonografií se dochovalo jen nepatrné množství. Nejvíce je iluminovaných rukopisů, které se zachránily v zahraničních knihovnách. Nejstarší deskový obraz je Upálení sv. Jana Husa na oltářním křídle z Roudník u Chabařovic z doby kolem roku 1486. Obraz se do dnešní doby dochoval jen díky tomu, že přemalovaná deska byla při výměně oltáře použita jako dveře. Malba byla objevena náhodou v roce 1964. Luteránskou ikonografií, zejména reformátorovy portréty, jednotlivě a nahodile odhalujeme v nástěnných malbách - v Jáchymově, Pardubicích či v Moravské Ostravě.

Nepochybně existovaly i luterské retábly, podobné těm, které známe z Německa, žádný se však u nás nedochoval. Zato máme v pražských sbírkách jeden z obrazů, v nichž protiklad života spoutaného zákonem a osvobozeného pouhou Boží milostí zformuloval velký malíř z bezprostředního Lutherova okruhu, již zmiňovaný Lucas Cranach starší. Typická je pro něj naprostá dominance textu nad vlastní vyjadřovací schopností obrazu. Výsledek pak působil záměrně neesteticky a nepřítažlivě: aby bylo na první pohled zřejmé, že reformační obraz se zásadně odlišuje od "krásných" náboženských obrazů katolíků.

Mnoho obrazů a soch na výstavě se ale ničím zvláštním od známého obrazu starého umění neodlišuje. Je to samozřejmé - ze starších památek mohly rekatolizaci přetrvat pouze ty, které byly schopny fungovat bez potíží i v římskokatolickém prostředí. Hlavním poznávacím měřítkem se tedy stává skutečnost, že obraz nebo socha byly určeny pro kostel, který sloužil kališníkům či luteránům. Například vynikající malba Bartholomea Sprangera z Národní galerie, dobře známá jako Epitaf zlatníka Müllera, se díky archivnímu studiu i ikonografii ukazuje jako posmrtná připomínka kalvinistického objednavatele.

Epitafy - memoriální obrazy s tématem spásy po smrti - tvoří početnou kategorii dochovaných památek 16. století a výraznou část výstavy. Pokrývají celou kvalitativní škálu a na jejím dolním konci se setkáváme s neodolatelným půvabem výtvarné naivity. Skutečnou výtvarnou hodnotou se naproti tomu vyznačují obrazy a sochy pořízené kolem roku 1500 pro Kutnou Horu. Dvě díla špičkové evropské kvality pocházejí z hlavního kališnického kostela, jímž byl Týnský chrám v Praze: ústřední reliéf Křtu Kristova od Monogramisty I. P. (kolem 1520) představuje nejčistší podobu zaalpské renesance. Provedení jemné řezby bez polychromie ji prezentovalo zároveň jako předmět čistě estetického obdivu.

Čihošťský zázrak a českobratrští evangelíci

Proč by se evangelíci měli zajímat o čihošťský zázrak, to je přeci věc katolíků. Ve skutečnosti tomu tak není. Už od dubna 1949 Ústřední výbor KSČ rozhodl o tvrdém postupu proti římskokatolické církvi. Poté, co se před 60 lety - 11. prosince 1949 - pohnul křížek v kostelíku v Čihošti na Vysočině nedaleko Ledče nad Sázavou a do tohoto místa se začalo sjíždět mnoho zájemců – poutníků - daly se události do pohybu.

Prokurátor JUDr. Karel Čížek (mimořádně vyznáním českobratrský evangelík) začal na popud nejvyšších stranických kruhů chystat velký proticírkevní proces. Do čela odsouzených měl být postaven čihošťský kněz Josef Toufar, který „zinscenoval pohyb křížku“ (ve skutečnosti dodnes není pohyb křížku spolehlivě objasněn). Režie však nevyšla. Josef Toufar se nepřiznal, na následky krutých výsledků i přes urychleně provedenou operaci umírá 25. února 1950 v sanatoriu pro stranické kádry v Legerově ulici č.61 v Praze.

Rodák z Ledče nad Sázavou a publicista Miloš Doležal ve své diplomové práci o „čihošťském zázraku“ z roku 1992 mimo jiné píše: „29. ledna 1950 členové StB převezli čihošťského faráře do Valdic u Jičína k „vyšetřování“. Zde bylo totiž zřízeno proticírkevní vyšetřovací oddělení. Skupina vyšetřovatelů pod vedením Ladislava Máchy používá brutálního způsobu mučení, avšak Toufar odmítá potvrdit, že se dopustil podvodu. K vyšetřování se dostavuje také JUDr. Karel Čížek, tajemná postava padesátých let. Původně pražský advokát, který pocházel z evangelické rodiny z Kutné Hory –Malína. V mládí byl aktivně činný ve Sdružení evangelické mládeže. Za války se stal, podle svědectví několika jeho kolegů, donašečem gestapa právě o aktivitách Sdružení. Z aktivního evangelického křesťana /byl jím vůbec někdy?/ zbyla pouze protestantská předválečná nesympatie ke katolictví. Také možná i proto, vedle touhy po kariéře, byl tak aktivní v protikatolickém tažení padesátých let. Asistoval v případě Čihošť, byl prokurátorem v procesu s jezuitským provinciálem F. Šilhanem /1905-1985/, premonstrátským opatem z Nové Říše A. Machalkou /nar.1906/, opatem želivských premonstrátů V.Tajovským /nar. 1912/ a dalšími duchovními.“

Komunistické moci se podařilo po únorovém převratu roku 1948 již v zárodku zamezit oficiální ekumenické spolupráci mezi křesťanskými církvemi v Československu, jejichž zástupci se sešli na společném shromáždění v Praze dne 2. února 1948. Pozdější strach ze strany představitelů evangelických církví vše ukončil, ačkoliv arcibiskup Josef Beran další spolupráci a setkávání navrhoval.

Dokládá to i část nezveřejněného projevu Klementa Gottwalda o církevní politice na zasedání ÚV KSČ ve dnech 24.-26.února 1950, tedy v čase, kdy Josef Toufar umíral: „Mohlo by se říci, že všechno je v pořádku, ale to by byla iluze. Je-li to pravda, co jsem říkal úvodem, že totiž katolická hierarchie, zejména vysoký klérus a jím vedená církevní organizace, se staly koncentračním bodem pro legální vystupování všech reakčních živlů bez rozdílu vyznání anebo i bez vyznání – ono to pravda je, tak nemůžeme počítat na nějaké období modu vivendi, které by dlouho trvalo. A skutečně v poslední době máme dva případy, které to ilustrují, které ukazují metody. Jde o tzv. zázrak v Čihošti u Ledče nad Sázavou. V malé vesničce prý se při kázání několikrát pohnul křížek a potom zůstal obrácen k západu. Okamžitě byla tato zpráva roznášena, přijel tam zástupce nunciatury a pak se ukázalo, jak všechno bylo zorganizováno. Šlo se věci na kloub, zjistilo se a tamější farář se přiznal, že na struně na hřebíčcích s kazatelnou křížkem pohyboval. Nyní lidem otevřeme oči a ukážeme věřícím, jak je tahají za nos v pravém slova smyslu. To je také třeba věřícím postavit. .... Co se nám politicky podařilo? Politicky se nám podařilo znemožnit vytvoření jednotné fronty všech církví. Ačkoliv katolická církev je nejvlivnější, přece není jedinou. A naopak, když je od ostatních izolována, je to pro nás velké plus.“

V této souvislosti stojí za to postavit vedle sebe autentické výroky z dílny oficiálních představitelů protestantských a katolických z tehdejší doby: 1/ Děkan evangelické teologické fakulty v Praze Josef L. Hromádka při konferenci Evangelického díla v Čáslavi dne 3. října 1948 v přednášce „Reformační církev v proudech dneška“ mezi jiným řekl: „Církev reformační jest vnitřně tak svobodná, že se ničeho nebojí. Uznává a přijímá velké změny... Nevychází se však drobnými protesty a mrzutým moralisováním, aby si zachovala sílu pro účinnou kritiku a pro veliké „Ne“, když by někdo ji chtěl odvádět od autority Hospodina zástupů a podrobovat autoritě lidské.“ 2/ V neděli 19. června 1949 z řady římskokatolických kazatelen během mší zněla, snad se stejným patosem, jaký najdeme v husitských manifestech, slova „Společného pastýřského listu československých biskupů a ordinářů – Hlas československých biskupů a ordinářů věřícím v hodině velké zkoušky“, vydaného v Praze 15.června 1949, který končil slovy: „Nedejte se mást falešnými proroky, strážte se dravých vlků i v rouše beránčím. Nedejte se vyprovokovat k nepředloženým činům. Bděte a modlete se! Všichni Svátí a Svěťce Boží, kteří jste byli vězněni a mučeni pro Krista, orodujte za nás! Božské Srdce Páně, pro naše hříchy na základě falešného rozsudku probodené, smiluj se nad námi! Žehnáme všem, hlavně pak těm, kdo trpí nebo budou trpět protivenství pro spravedlnost: ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“

české reformace ovšem byla fatální doba rekatolizace v 17. století. Tehdy se záměrně a zcela pochopitelně zničilo vše, co příliš zřetelně připomínalo reformační minulost. Unikly jen ojedinělé objekty, které dnes tvoří jádro našeho povědomí o kališnickém a luteránském umění v Čechách a na Moravě.

Neučiníš sobě obrazu...

Už v době kolem bitvy u Lipan začali čeští husité - nyní nazývaní kališníky či utrakvisty (podle podávání eucharistie podobojí, chleba i kalicha s vínem) - tvořit i své vlastní umění. Silná tradice lucemburské gotiky vytvořila společenské struktury a hodnotová měřítko, jimž chtěly dostat i nové společenské elity, jejichž moc a majetek vzešly z revoluce. Kališnická církev chtěla vystupovat navenek jako církev česká, ale zároveň všeobecná (katolická), a tedy revidovala obrazoborecké gesto revolučních radikálů. Hlavně ale potřebovala prosadit své nové světece (Jana Husa a další mučedníky) a jejich příběhy na roveň těm tradičním. Neměla dosud k dispozici knihtisk, takže jako nejefektivnější masové komunikační médium zbývaly vedle kázání právě obrazy.

Jednota bratrská, přísná reformační církev domácího původu, svorně odmítaná jak katolíky, tak kališníky, vytvářela exkluzivní prostředí očištěné od veškerých kulturních součástí víry: osobní vztah věřícího k Bohu nemůže podle ní prostředkovat ani literární vzdělanost, ani žádný obraz, který by odporoval druhému přikázání desatera ("neučiníš sobě obrazu..."). Teprve koncem 16. století, kdy se k Jednotě přidaly některé rodiny nejvyšší šlechty, zaznamenáváme aspoň malované epitafy.

Luteránská církev rovněž až do Rudolfova Majestátu náboženských svobod z roku 1609 nesměla oficiálně existovat. Luteráni starší obrazy neničili (naopak - v zemích a místech, kde působili i v raném novověku, se dochovalo vůbec nejvíce středověkých památek). K obrazoborcům se u nás přidali nečetní kalvinisté na královském dvoře, kteří v roce 1619 provedli "reformaci neboli vyčištění" chrámu sv. Víta. Té padl za oběť například monumentální mariánský oltář od Lucase Cranacha staršího, který u tohoto blízkého přítele Martina Luthera objednal pravděpodobně císař Maxmilián I.

Jak se pozná reformační umění?

Dosavadní přehledy českého umění 15. a 16. století vyzdvihovaly kvalitu pozdní gotiky kolem roku 1500 a dvorské umění Rudolfa II. o století později. Ostatní tvorba byla považována buď za podřadnou, nebo dokonce neexistující. To je důsledek nejen zmíněných likvidačních epizod, ale také používání kvalitativních měřítek nastavených podle novověkého a moderního kánonu "krásného umění". Umění 15. a 16. století však stále ještě bylo ve velké míře - a

modernizace o zásadní výhodu a nikoli náhodou se od téže doby datuje ústup českých zemí z centra politického i kulturního vlivu ve střední Evropě.

V obecném povědomí dnešního všeobecně vzdělaného Čecha figuruje husitství jako konfliktní téma, které je naštěstí v dějinách natolik vzdálené, že si o něm nemusíme myslet nic určitého. Staletí nejružnějších politických a ideologických instrumentalizací a aktualizací husitství dokázaly zakrýt původní situaci bezmála dokonale a je celkem jedno, zda to byla rétorická oslava komunistů, či dnešní povrchní odmítání. Stále více je zřejmé, že nejzajímavějším přínosem Čechů evropským dějinám nebyly "staré dobré časy" za císaře Karla IV. ani válečnická léta Žižkových vojsk, ale právě trpělivě zjednávaný kompromis prakticky žité tolerance po dobu téměř dvou století.

Obrazoborci? Ano, ale...

I když se o české reformaci moc neví, co se týče umění, mají všichni celkem bez potíží jasno - husité byli přece ti hnusní barbaři, kteří ničili kulturní památky, kde se dalo, a snad kromě chorálů byli umělecky neplodní. Dodnes tak na celé čáře vítězí propaganda nepřátel husitů, kteří od samého počátku používali tento argument jako zvláště nápadný a paměťohodný příznak kacífství, kterým se husité sami vyloučili z konvencí a rámce evropské kultury.

Skutečná situace byla ale mnohem složitější. Teologové, kteří kolem roku 1400 intelektuálně připravovali husitskou revoltu (která se jim samozřejmě vymkla z rukou), považovali náboženské obrazy za nelegitimní představitele posvátných osob a hlavně Ježíše Krista, který měl být správně přítomen v chrámech "skutečněji" - totiž při slavnosti eucharistie (večeře Páně). Ano, radikální husité v počátečním nadšení a očekávání brzkého konce světa ničili vybavení kostelů drahocennými textiliemi, zlatnickým liturgickým náčiním i obrazy a sochami. Kromě teologicky zdůvodněného odporu tu hrál roli i odpor nevzdělaných davů proti na odiv stavěnému luxusu bohatých elit, které kostelní výzdobu vždy financovaly nejen jako zbožný dar, ale zároveň jako projev společenské a politické reprezentace.

Mnoho z toho, co se takto poničilo, bylo po ukončení období bojů prostě opraveno. Použité techniky i styl většinou dokážeme rozpoznat jen obtížně, byly příliš shodné s původním dílem. Mnoho se pochopitelně rozkradlo. Žižkova vojska ale také někdy cennosti rituálním spálením obětovala Bohu. Další objekty zanikly trvale proto, že v důsledku válek a revoluce ztratily vlastníka nebo ten neměl prostředky či zájem o nákladnou obnovu. Ne všechny ztráty lze klást za vinu husitům. Středověká umělecká díla čekala ještě několik dalších období ohrožení: josefínské osvícenské reformy, modernizace kostelů v druhé polovině 19. století a posléze rostoucí zájem uměleckého trhu. Pro umění

Komunistické moci se nepodařilo zamezit tomu, aby tento list byl čten. Přestože v neděli brzy ráno byli všichni kněží v celém tehdejší Československu navštíveni funkcionáři KSČ a vyzváni, aby list nečetli, jinak z toho ponесou důsledky. A taky je někteří brzy pocítili.

Vraťme se nyní ještě k Josefu Toufarovi – ve stejné budově jako on zemřel 19. ledna 1969 na následky popálenin českobratrský evangelík Jan Palach. Z duchovního hlediska v tom vidím ekumenické znamení času. Právě Jana Palacha můžeme v širší dějinné perspektivě vidět jako protestanta, kterému se mimo jiné podařilo překonat onu izolaci mezi církvemi, kterou si Klement Gottwald na jaře roku 1950 pochvaloval.

Josef Toufar byl kněz hluboké křesťanské víry v Pána Boha a činné lásky k bližním. Neuhnul před násilím a bezprávím v době těžké zkoušky. Nezapomínejme na to, že křesťanská víra, láska a naděje jsou naším jediným bohatstvím a statkem. Právě v této době, kdy řada lidí postrádá naději a morální hodnoty jakoby přestávaly platit.

Jan Palach, milovník Jana Husa, se svým činem snažil vyburcovat československou společnost před hrozícím nebezpečím normalizace. Byl to jeho odkaz, který vyburcoval občany k veřejným projevům a demonstracím v roce 1989.

Josef Toufar i Jan Palach jsou pro nás bez ohledu na jejich vyznání pilířem na naší cestě do budoucnosti.

Michal Šimek

Čihošťský zázrak - Josef Toufar ve vzpomínkách svých farníků

„Uprostřed stojí ten, kterého vy neznáte.“ - dvoudílný rozhlasový dokument – připravil Miloš Doležal – Český rozhlas 3 – stanice Vltava – prosinec 2009

K 60. výročí „čihošťského zázraku“ připravil Miloš Doležal dvoudílný dokument odvysílaný stanicí Vltava v prosinci 2009. Zde vyvrcholilo Doležalovo dosavadní úsilí o vyličení života kněze Josefa Toufara a objasnění pohybu křížku při jeho kázání v kostelíku v Čihošti u Ledče nad Sázavou na Vysočině. 19 návštěvníků nedělní mše vidělo 11. prosince 1949 dosud nevysvětlený jev - pohyb křížku. Ten se začal pohybovat při slovech J. Toufara, který rukou ukázal ke svatostánku: „Uprostřed stojí ten, kterého vy neznáte.“

Na pozadí výpovědí dnes již většinou zemřelých pamětníků – většinou farníků ze Zahrádek (první Toufarovo působíště) a Čihošti či opata želivského kláštera Bohumila Víta Tajovského a také lékaře zdravotní sestry ze sanatoria v Legerově ulici v Praze, kde 25. února 1950 Josef Toufar umírá na následky krutého mučení ve věznici ve Valdicích - se posluchač seznamuje s životem výrazné osobnosti. Vše je doplněno četbou z archivů Stb, zvukovými stříhy

---

Velikonoční sborové listy, zpravodaj FS ČCE ve Mšeně. Březen 2010. Připravil LS.

z propagandistického dobového filmu a hlasem prezidenta Gottwalda a zasvěceným komentářem vyšetřovatele ÚDV Adolfa Rázka.

Doležal stříhy pamětníků mistrně vykreslil Toufara jako hluboce zbožného kněze, který strhl k aktivitám dospělé i mládež na svém prvním působišti v Zahrádkách. Mluvil s každým, lidem pomáhal při žních, založil svaz katolické mládeže. Odtud byl na zásah orgánů KSČ proti své vůli přeložen do Čihošti. Nezahořkl, oživil život i tam. Když byl koncem ledna 1950 v skrytu tmy zatčen, znamenalo to konec plesu a zábavy v Čihošti.

Pohyb křížku dokument neobjasňuje. Toufarovi farníci to považovali za zásah moci Boží, oficiální verze mluvila o drátkách, za které Toufar tahal z kazatelny, aby s křížkem pohnul. Z Čihošti se stávalo nové poutní místo, zvědavým návštěvníkům Toufar nestíhal vysvětlovat, co se vlastně v onu neděli v kostele stalo, byl unaven. Logicky přišel zásah komunistické moci, která chtěla Toufara využít ve velkém politickém monstrprocesu proti římskokatolické církvi. Režie však nevychází, Toufar se nechce přiznat a po nelidském mučení umírá.

Jedním z vrcholů dokumentu je postoj Adolfa Rázka k pohybu křížku: „Byl to nevysvětlený a nevysvětlitelný jev. Pro mě až do dnešních dnů jsou vysvětlením slova samotného patera Toufara, která napsal svému příteli, páteru Sedlákoví: *18. prosince jsem na kazatelně řekl, že do rozhodnutí komise se na onu věc nemůžeme dívat jako na zázrak ani na znamení, na něco dobrého či špatného. Zatím že můžeme konstatovat čistě jen věc, že Bůh ukázal, že je skutečně, že je mezi námi, že kněz si musí být vědom svého posvátného úřadu. Že právě při slovech, zde je ve svatostánku, dal vychýlením svatého kříže souhlas, že je to pravda. A také, že nemusíme se strachovat, že na naši farnost má přijít nějaké neštěstí. Právě naopak. Že je to pro náš kostelíček velká milost Boží, kterou si Bůh vyvolil. Hlavně aby si každý dal do pořádku své srdce a duši. A pak se nemusí báti ani zlého. A milost a láska Boží budou s námi stále.*“

Vyšlo v příloze Katolického týdeníku Perspektivy v únoru 2010 M. Šimek

Umění české reformace (1380-1620)

Výstavu Umění české reformace (1380-1620) uspořádala Správa Pražského hradu ve spolupráci s Ústavem dějin umění Akademie věd České republiky v Císařské konírně Pražského hradu v období od 15. prosince 2009 do 5. dubna 2010. Výstavu zaštitila Livia Klausová, manželka prezidenta ČR, kardinál Miloslav Vlk, předseda Ekumenické rady církví a předseda Rady Církve bratrské Pavel Černý. Autory výstavy jsou Kateřina Horníčková,

Michal Šroněk, dále spolupracovali Milena Bartlová, Martina Šárovcová, Ondřej Jakubec a Jiří Just. Výstava připomíná 400leté výročí vydání tzv. Rudolfova Majestátu o náboženské svobodě, jednoho z nejvýznamnějších dokumentů českých náboženských dějin raného novověku.

O výstavě napsala shrnující článek spoluautorka výstavy kunsthistorička Milena Bartlová působící na Masarykově universitě v Brně. Vyšel v časopise **Art&Antiques** dne 6.2. 2010. Text tohoto článku přinášíme s laskavým svolením autorky:

Tatmánci neužiteční

Objev neznámé kresby Leonarda da Vinciho to sice není, ale výstava Umění české reformace ukazuje kapitolu z českých dějin umění, o níž se dosud nevědělo, že vůbec existuje.

Výstava je dobrým příkladem toho, že ani zaměření kulturní politiky Pražského hradu na " státotvorné hodnoty" nemusí přinášet jen konvenční a předvídatelné projekty. Nejen její umění, ale i sama česká reformace je tématem pro naprostou většinu Čechů neznámým. Na úvod si proto dovoluji menší lekci školního dějepisu. Nikoli nudné opakování, ale nové informace a interpretace, k nimž dospělo historické studium posledních desetiletí.

Kdy, kdo a kde

Česká reformace je pojem zahrnující v 15. a 16. století aktivitu jednak domácích reformačních církví, tedy kališníků a Jednoty bratrské, jednak zdejšího společenství luteránů. Pojem " česká" se vztahuje k zemi jako politické jednotce, v 15. a 16. století tedy k Českému království. Do rámce tématu patří tudíž i luteránství, které se v Čechách od čtvrtiny 16. století rozšířilo velmi záhy a rychle díky tomu, že zdejší obyvatelstvo dobře rozumělo německy i v těch oblastech, kde němčina nepřevažovala jako mateřská řeč. A ovšem také díky tomu, že v zemi existovala již skoro celé století tradice české kališnické církve, která představovala v západní (katolické) Evropě první stabilizovanou a dlouhodobě fungující církevní organizaci emancipovanou od Říma.

Kališnická církev sebe samu nazývala " českou církví" a ustavila se po husitské revoluci ve 30. letech 15. století. Tehdy se na základě kompromisní dohody s vedením římskokatolické církve zformovala v Českém království jako v první evropské zemi praktická politika náboženské tolerance. Ta úspěšně fungovala bezmála dvě století. Likvidace pluralitního systému po bitvě na Bílé hoře roku 1620 připravila České království na prahu první velké

Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. (Jan 3,16)

Zveme všechny, kdo chtějí slyšet radostnou zvěst o vzkříšení našeho Pána Ježíše Krista, na **velikonoční sborová shromáždění**:

Velký pátek **2. dubna** **16:30**

Hod Boží - Velikonoční neděle **4. dubna** **10:00**
(s vysluhováním Večeře Páně)

Rozhovor s Janem Kozlíkem

Tento rozhovor, otištěný v únorových Mšenských novinách, si můžete přečíst na www.mestomseno.cz/index.php?cmd=page&id=2989&lang=cs

Koncert Jaroslava Hutky

Populární písničkář Jaroslav Hutka vystoupí v sobotu 22. května od 17 hodin v mšenské sokolovně. Koncert organizuje náš sbor. Zváni jsou všichni zájemci o hudbu i příznivci Jaroslava Hutky.

Sbírka na opravy v kostele a na provoz sboru

Věnovat peněžní dar na provoz sboru a opravy můžete osobně v kostele u br. kurátora Kozlíka nebo platbou na účet sboru č. 174987837/0300. Děkujeme!

Farní sbor Českobratrské církve evangelické ve Mšeně u Mělníka.

Farář Mgr. Michal Šimek, bytem v Kosmonosích,
tel.: 608 718 898, e-mail: simek61@quick.cz.

Bohoslužby se konají každou neděli v 10 hodin.

Výuka náboženství ve středu v 17 h.,
setkání střední generace 1. pátek v měsíci od 18 hod.
Pobožnost v domově seniorů v pátek v 9 h jednou za 14 dní.